

An impressionistic oil painting of a still life. In the foreground, a white ceramic cup sits on a matching saucer. Behind it, a large, light-colored vase is filled with a bouquet of flowers. The flowers include a prominent red one, a yellow one, and a pink one, all rendered with thick, visible brushstrokes. The background is a mix of green and grey tones, suggesting foliage and a neutral wall. The overall style is soft and painterly, with a focus on color and light.

Paulina Gwoździewicz-Matan

Umowy w działalności muzeów

Zagadnienia publicznoprawne

Umowy w działalności muzeów

Zagadnienia publicznoprawne

Paulina Gwoździewicz-Matan

Umowy w działalności muzeów

Zagadnienia publicznoprawne

**Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2022**

Stan prawny na dzień 28 listopada 2022 r.

Recenzent
dr hab. Grzegorz Krawiec, prof. UP

Redaktor Wydawnictwa
Agnieszka Kotwzan

Projekt okładki i stron tytułowych
Studio Spectro

Ilustracja na pierwszej stronie okładki
Olgierd Bierwiazzonek, *Sukces wernisażu*, 1995,
olej na płótnie, 46 x 55 cm, własność prywatna

Za wyrażenie zgody na reprodukcję obrazu autorka dziękuje
Pani Profesor Krystynie Wojtynek-Musik, córce Artysty

Skład i łamanie
Michał Janczewski

Książka opublikowana przy wsparciu
Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów
oraz Muzeum Miejskiego w Tychach



NARODOWY
INSTYTUT MUZEALNICTWA
I OCHRONY ZBIORÓW

**Muzeum Miejskie
w Tychach**

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
© Copyright by Paulina Gwoździewicz-Matan

ISBN 978-83-8206-520-6

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wstęp	11
ROZDZIAŁ 1	
Muzeum jako podmiot prawa publicznego oraz prywatnego	17
1.1. Muzeum jako zakład administracyjny	18
1.2. Muzeum jako instytucja kultury	19
1.3. Muzeum jako jednostka sektora finansów publicznych	20
1.4. Muzeum jako podmiot prawa prywatnego	22
1.5. Muzeum jako przedsiębiorca?	23
ROZDZIAŁ 2	
Wpływ przepisów prawa publicznego na zawieranie przez muzea umów cywilnoprawnych oraz kształtowanie ich treści	27
2.1. Zasada swobody umów – uwagi ogólne	27
2.2. Przykłady ograniczeń zasady swobody umów w działalności muzeów	28
ROZDZIAŁ 3	
Zawieranie umów przez muzea a prawo zamówień publicznych	33
3.1. Muzea jako zamawiający publiczni	33
3.2. Dostawy lub usługi z zakresu działalności kulturalnej	36
3.3. Szczególne zasady udzielania zamówień publicznych	38
ROZDZIAŁ 4	
Umowy w działalności muzeów w świetle przepisów prawa podatkowego	41
4.1. Muzeum jako podatnik podatku dochodowego od osób prawnych	42
4.2. Muzeum jako płatnik podatku dochodowego od osób fizycznych	44
4.3. Muzeum jako płatnik podatku VAT	46
4.4. Muzeum jako płatnik podatku od czynności cywilnoprawnych	48
4.5. Muzeum a podatek od spadków i darowizn	50

ROZDZIAŁ 5

Obowiązki informacyjne spoczywające na muzeum	
w związku z zawarciem umowy	53
5.1. Muzeum jako administrator danych osobowych	53
5.2. Podstawy przetwarzania danych w związku z zawartą umową	54
5.3. Inni niż muzeum odbiorcy danych osobowych	55
5.4. Okres przetwarzania danych osobowych	
a obowiązki archiwizacyjne muzeum	56

ROZDZIAŁ 6

Obowiązek publikowania umów w rejestrze umów	59
6.1. Podstawy funkcjonowania rejestru umów	59
6.2. Jawność umów a prawo do prywatności	
i ochrony danych osobowych	60
6.3. Artykuł 29a u.o.p.d.k. jako podstawa do zwolnienia	
z obowiązku upubliczniania umów	62

Podsumowanie	67
---------------------	----

Literatura	69
-------------------	----

Źródła prawa	72
---------------------	----

Orzecznictwo	75
---------------------	----

Interpretacje	76
----------------------	----

ANEKS

Wzory umów	77
Umowa sprzedaży	77
Umowa darowizny	86
Umowa depozytu	89
Umowa użyczenia	94
Umowa najmu przestrzeni muzealnej	100
Umowa najmu obiektu	109
Umowa ubezpieczenia muzealiów	117
Umowa na wykonanie konserwacji	123
Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych	129
Umowa licencyjna	133

Wykaz skrótów

Akty prawne

dyrektywa 2014/24/UE	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE (Dz. Urz. UE L 94/65 z 28.03.2014 r.)
k.c.	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1360, ze zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.)
p.z.p.	ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1710, ze zm.)
RODO	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119/1 z 4.05.2016 r.)

rozporządzenie MK z dnia 30 sierpnia 2004 r.	rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach (Dz. U. Nr 202, poz. 2073)
rozporządzenie MKiDN z dnia 15 maja 2008 r.	rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 maja 2008 r. w sprawie warunków, sposobu i trybu przenoszenia muzealiów (Dz. U. Nr 91, poz. 569)
u.d.i.p.	ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 902)
u.f.p.	ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1634, ze zm.)
u.m.	ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 385)
u.n.z.a.	ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r., poz. 164, ze zm.)
u.o.d.k.	ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (tekst jedn.: Dz. U. z 1999 r. Nr 98, poz. 1150, ze zm.)
u.o.p.d.k.	ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r., poz. 194)
u.o.z.o.z.	ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 840)
u.p.d.o.f.	ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r., poz. 1128, ze zm.)

u.p.d.o.p.	ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r., poz. 1800, ze zm.)
u.p.o.l.	ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1452, ze zm.)

Inne

BIP	Biuletyn Informacji Publicznej
CBOSA	Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych
Dz. U.	Dziennik Ustaw
Dz. Urz. UE	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
KIS	Krajowa Informacja Skarbowa
MKiDN	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
SOKiK	Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
tekst jedn.	tekst jednolity
TK	Trybunał Konstytucyjny
UZP	Urząd Zamówień Publicznych
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

Wstęp

Problematyka umów zawieranych przez muzea nie zamyka się wyłącznie w sferze przepisów prawa prywatnego. Muzeum ma charakter zakładu publicznego (administracyjnego), który dysponując osobowością prawną (jako instytucja kultury) i osobowością publicznoprawną (jako jednostka administracji zdecentralizowanej), wykonuje samodzielnie zadania publiczne¹. Realizacji tych zadań – rozumianych szeroko jako misja muzealna (art. 2 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach, tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 385; dalej: u.m.) – poświęcono wiele uwagi w literaturze przedmiotu², również w aspekcie krytycznym, pod kątem badania spójności systemu ochrony zabytków w Polsce. Realizowanie misji muzealnej wypełnia się także poprzez zawieranie przez muzea umów cywilnoprawnych, których przedmiot związany jest z nabywaniem obiektów do zbiorów, pozyskiwaniem ich na wystawy, udostępnianiem czy zabezpieczaniem (konserwacją). Poświęcona tej tematyce publikacja zatytułowana *Umowy w działalności muzeów. Prawo*

¹ Z. Cieślík et al., *Ustawa o muzeach. Komentarz*, Warszawa 2021, s. 206.

² Cf. m.in. P. Dobosz, *Administracyjnoprawne instrumenty kształtowania ochrony zabytków*, Kraków 1997; *Prawo muzeów*, red. J. Włodarski, K. Zeidler, Warszawa 2008; K. Zalaszińska, *Muzea publiczne. Studium administracyjnoprawne*, Warszawa 2013; O. Jakubowski, *Wywóz muzealiów za granicę*, „Muzealnictwo” 2011, nr 52. Wiele publikacji poświęconych problematyce prawnej muzeów traktuje te instytucje z perspektywy szeroko rozumianego prawa kultury, prowadzenia działalności kulturalnej lub misji muzeów.

cywilne. *Prawo autorskie*³ ujmowała zagadnienie umów cywilnoprawnych jako narzędzie służące ochronie dziedzictwa kulturowego, a jej zadaniem było wskazanie, jak umowy winny być skonstruowane, aby najpełniej zabezpieczać interes muzeum. Umów w działalności muzeów nie można jednak analizować bez uwzględnienia szerszego kontekstu, jakim jest regulacja publicznoprawna. Nie chodzi tu jedynie o wpływ przepisów prawa publicznego na samą treść umowy, czyli na możliwość kształtowania praw i obowiązków stron. Działanie *ius publicum* objawia się także w obowiązku wypełniania przez muzea wymogów wynikających z przepisów prawa publicznego: m.in. ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1710, ze zm.; dalej: p.z.p.), rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119/1 z 4.05.2016 r.; dalej: RODO), ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r., poz. 1540, ze zm.) czy ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1634, ze zm.) (w kontekście rejestru umów). Ponadto obserwacja praktyki wskazuje, że zawieranie umów przez muzea rodzi nie tylko problemy w zakresie właściwego kształtu umowy zabezpieczającej interes muzeum, ale również w wypełnianiu „towarzyszących” umowie obowiązków o charakterze publicznoprawnym.

Celem publikacji jest identyfikacja oraz analiza szczególnych obowiązków o charakterze publicznoprawnym spoczywających na muzeach jako podmiotach prowadzących działalność kulturalną w związku z zawieraniem przez nie umów cywilnoprawnych dotyczących pozyskiwania obiektów do zbiorów. Kwestia ta nie była jak dotąd podejmowana w literaturze. Nie jest zamiarem autorki przedstawienie zagadnień związanych ze stosowaniem przepisów prawa publicznego w całej rozciągłości, a jedynie scharakteryzowanie wybranych kwestii związanych ze specyfiką

³ I. Gredka-Ligarska, P. Gwoździewicz-Matan, W.W. Kowalski, *Umowy w działalności muzeów. Prawo cywilne. Prawo autorskie*, Gdańsk 2019.

działalności prowadzonej przez muzea nakierowanej na gromadzenie i ochronę zbiorów⁴. Przedmiotem opracowania są zatem publiczno-prawne zagadnienia związane z zawieraniem umów cywilnoprawnych przez muzea. Umowy cywilnoprawne stanowią klasyczną formę działania administracji publicznej, jednak publicznoprawny charakter podmiotów, które je stosują, oraz poddanie ich w części reżimowi prawa administracyjnego ma wpływ w szczególności na zasady ich zawierania, samą treść (układ praw i obowiązków stron umowy) oraz sposoby ich zmiany czy rozwiązywania⁵. Umowy te pozostają w sferze *dominium*, a zatem, co do zasady, nie stanowią umów administracyjnoprawnych w rozumieniu nadanym temu pojęciu przez naukę prawa administracyjnego, czyli umów zawieranych przez organy władzy publicznej, których przedmiotem jest wykonywanie lub powierzenie wykonywania zadań publicznych⁶.

W opozycji do prawa prywatnego, które opiera się na zasadzie swobody umów (art. 353¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1360, ze zm.; dalej: k.c.), normy

⁴ Dlatego poza zakresem rozważań pozostają umowy związane np. ze sprzedażą wydawnictw, tzw. gadżetów muzealnych, czy też prowadzeniem sklepu internetowego. Umowy te mają charakter konsumencki, stąd zastosowanie w ich zakresie znajdzie ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r., poz. 287, ze zm.). W opracowaniu nie będą również poruszane kwestie dotyczące praw autorskich, po pierwsze z uwagi na ich prywatnoprawny charakter, a po drugie, ze względu na omówienie zagadnień prawnoautorskich (w tym dozwolonego użytku publicznego na rzecz muzeów) w innym miejscu.

⁵ Umowy zawierane na podstawie ustawy prawo zamówień publicznych określane są jako „swoiste umowy prawa cywilnego”, J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2010, s. 345.

⁶ Można przyjąć za P. Stecem, że pojęcie „umów w administracji” należy rozumieć szeroko i odnosić je do zobowiązań umownych, w których jedną ze stron jest podmiot publiczny, zaś prawa i obowiązki stron regulowane są przepisami prawa cywilnego z modyfikacjami wynikającymi z przepisów szczególnych. Wśród cech tych umów Autor wskazuje: podmiotową kwalifikację stron (co najmniej jedną ze stron musi być podmiot publiczny, zaś umowa musi być zawierana w związku z jego zadaniami statutowymi), zastosowanie przepisów prawa cywilnego (treść i forma, sposób zawarcia umowy) do danego stosunku prawnego oraz to, że sposób zawarcia umowy, prawa i obowiązki stron lub ich odpowiedzialność za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania są modyfikowane przepisami szczególnymi. Umowy te służą realizacji interesu publicznego. Modyfikacje z kolei będą wpływały przede wszystkim na wzmocnienie ochrony interesu publicznego. Cf. P. Stec, *Umowy w administracji. Studium cywilnoprawne*, Warszawa 2013, s. 21–22.

prawa publicznego mają charakter bezwzględnie obowiązujący, mają bowiem stać na straży interesu publicznego. Realizacja tego interesu odbywa się m.in. poprzez: wykonywanie zobowiązań finansowych – podatkowych (muzeum jako płatnik podatku), przestrzeganie procedur wyłonienia wykonawcy w przypadku umów, których przedmiot objęty jest procedurą określoną w ustawie prawo zamówień publicznych (muzeum jako zamawiający) czy wreszcie wypełnianie obowiązków związanych z przetwarzaniem danych osobowych kontrahenta (muzeum jako administrator danych osobowych). Muzea, podobnie jak inne podmioty występujące w obrocie cywilnoprawnym, są jednocześnie zobligowane do dopełnienia procedur nakładanych normami prawa publicznego. I tu może pojawiać się pytanie, w jaki sposób fakt, że umowa jest związana z wykonywaniem przez muzeum zadań ustawowych oraz działalności statutowej (nakierowanej na gromadzenie i ochronę określonego rodzaju dóbr kultury), wpływa na dalsze obowiązki nakładane na muzea? Czy regulacje adresowane do wszystkich podmiotów występujących w obrocie ulegają jakimś modyfikacjom, gdy idzie o instytucje kultury (muzea)? Czy i w jakich aspektach można mówić o uprzywilejowanej pozycji muzeów? Analiza przepisów prawa publicznego będzie prowadzona w niniejszej publikacji pod kątem zidentyfikowania obowiązków nakładanych na muzea, a będących konsekwencją zawieranych umów oraz istnienia w tym zakresie szczególnych regulacji, z których muzea mogą korzystać. Ponieważ adresatami norm prawa publicznego nie są jedynie podmioty posiadające publicznoprawny status (muzea państwowe i samorządowe), uwagi czynione w pracy będą odnosiły się do wszystkich kategorii muzeów (również do tzw. muzeów prywatnych), z odpowiednimi zastrzeżeniami w konkretnych rozdziałach.

Ponadto do publikacji dołączono wzory umów, opracowane na podstawie wniosków płynących z analizy obowiązujących regulacji, a zaprezentowanych we wspomnianej książce *Umowy w działalności muzeów. Prawo cywilne. Prawo autorskie*⁷. W ocenie autorki proponowane wzory mogą mieć istotne znaczenie dla praktyki, gdyż to muzeum jako podmiot

⁷ Zaproponowane wzory umów zostały opracowane w wersji najpełniejszej – wykorzystująca wzór instytucja może je modyfikować (np. usuwać klauzule prawnoautorskie, gdy w danym przypadku nie mają zastosowania).

profesjonalny powinno zaproponować umowę poprawnie skonstruowaną, w pełni zabezpieczającą interesy instytucji. Muzeum nieprzygotowane pod tym względem będzie w istocie stroną słabszą umowy, godząc się na wzorce oferowane przez innych uczestników rynku⁸. Poprawne konstruowanie umów jest wyrazem profesjonalizacji podmiotów – instytucji kultury, które przecież mają odpowiedzialnie zarządzać kolekcjami publicznymi (i prywatnymi), będąc, jak zauważa się w literaturze, podmiotami realizującymi publiczną misję i strażnikami dziedzictwa⁹. Co więcej, błędne postępowanie się umowami nazwanymi z kodeksu cywilnego może prowadzić nawet do wypaczenia misji muzeum¹⁰.

⁸ Tak często dzieje się w odniesieniu do umowy ubezpieczenia dobra kultury. Cf. I. Gredka-Ligarska, *Ubezpieczenia dóbr kultury w muzeach i zbiorach prywatnych*, Kraków 2013.

⁹ Cf. A. Jagielska-Burduk, W. Szafrński, Ł. Gawęł, w: *Mechanizmy prawne zarządzania dziedzictwem kultury*, red. A. Jagielska-Burduk, Gdańsk–Warszawa 2016, s. 114.

¹⁰ Jako przykład może tu posłużyć umowa depozytu muzealnego. Cf. na ten temat P. Gwoździwicz-Matan, *Status prawny depozytu muzealnego – wybrane zagadnienia*, „Muzealnictwo” 2022, nr 63, s. 47–52.

Umów w działalności muzeów nie można analizować bez uwzględnienia szerszego kontekstu, jakim jest regulacja publicznoprawna. Nie chodzi tu jedynie o wpływ przepisów prawa publicznego na samą treść umowy, czyli na możliwość kształtowania praw i obowiązków stron. Działanie *ius publicum* objawia się także w obowiązku wypełniania przez muzea wymogów wynikających z przepisów prawa publicznego. Obserwacja praktyki wskazuje, że zawieranie umów przez muzea rodzi nie tylko problemy w zakresie właściwego kształtu umowy zabezpieczającej interes muzeum, ale również w wypełnianiu „towarzyszących” jej obowiązków o charakterze publicznoprawnym. Do publikacji dołączono również wzory umów, opracowane na podstawie wniosków płynących z analizy obowiązujących regulacji, zaprezentowanych w książce Iwony Gredki-Ligarskiej, Pauliny Gwoździewicz-Matan, Wojciecha W. Kowalskiego *Umowy w działalności muzeów. Prawo cywilne. Prawo autorskie*. W ocenie autorki proponowane wzory mogą mieć istotne znaczenie dla praktyki, gdyż to muzeum jako podmiot profesjonalny powinno zaproponować umowę poprawnie skonstruowaną, w pełni zabezpieczającą interesy instytucji.

„Mimo sporej liczby prac dotyczących muzeów Autorka poddała analizie problematykę dotąd nieobecną w nauce prawa. W niniejszej publikacji dr P. Gwoździewicz-Matan, poruszając zagadnienie umów w działalności muzeów, wyszła poza typową tematykę, w której dominują kwestie ustrojowe czy przepisów wewnętrznych. W książce dokonano analizy szczególnych obowiązków o charakterze publicznoprawnym spoczywających na muzeach jako podmiotach prowadzących działalność kulturalną. Pracę cechuje również walor praktyczny, bowiem w aneksie umieszczono wzory wybranych umów”.

Z recenzji dr. hab. Grzegorza Krawca, prof. UP



Wydawnictwo
Uniwersytetu
Gdańskiego



NARODOWY
INSTYTUT MUZEALNICTWA
I OCHRONY ZBIORÓW



ISBN 978-83-8206-520-6



cena 39,90 zł (w tym 5% VAT)